

Kresťanstvo a sociálna práca v kontexte praktických aplikácií

Christianity and social work in the context of practical applications

Roland Sivok

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Recenzent/Review: prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. Bratislava

Submitted/Odoslané: 07. 06. 2022

Accepted/Prijaté: 05. 07. 2022

Abstrakt: Článok pojednáva o sociálnej práci a o možných kresťanských aspektoch v nej a príležitosti využiť niektoré z náboženských myšlienok. Zaoberali sme sa náboženstvom, kresťanstvom a možnými implicitne zahrnutými morálnymi zásadami v ňom, ktoré sú vlastné aj pre profesiu sociálnej práce a etiku pomáhajúcich profesionálov. Veríme, že tento text ponúkne náhľad na sociálnu prácu a teológiu a na vedu a náboženstvo, ako disciplíny, ktoré nie sú v rozpore, ale spája ich spoločný cieľ a navzájom sa obohacujú pre dobro ľudstva a šírenia tolerancie a lásky v dnešnej spoločnosti.

Kľúčové slová

Sociálna práca, náboženstvo, teológia, kresťanstvo

Abstract: The article discusses social work and possible Christian aspects in it and the opportunity to use some of the religious

ideas. We dealt with religion, Christianity and the possible moral principles implicit in it, which are also inherent to the profession of social work and the ethics of helping professionals. We believe that this text will offer an insight into social work and theology, and science and religion, as disciplines that are not in conflict, but united by a common goal and enriching each other for the good of humanity and the spread of tolerance and love in today's society.

Keywords

Social work, religion, theology, Christianity

Úvod

Od nepamäti si ľudia vysvetľovali javy, ktorým nevedeli pochopiť, alebo ak to tak môžeme povedať javy, ktoré boli dielom náhody, ako činnosti, ktoré je možné rovnako ako veci pozemské modifikovať, alebo v nich hľadať vyššiu moc, ktorá je za

tieto deje zodpovedná. Zo začiatku prvé kmene využívali tzv. „sympatickú mágiu“, bolo to niečo, čo využíva svojho ducha/magickú silu/manu na realizáciu rituálov, ktoré by mali priviesť žiadaný účinok krokmi, ktoré by symbolicky reprezentovali oblasť, v ktorej chceme dosiahnuť zlepšenie. Mohlo ísť o privolanie dažďa, pôrodnosti žien, sily mužov atď. V zásade však išlo o akési spoľahnutie sa na tieto čarodejnícke postupy, ktoré by mali napomôcť v tom na čo obyčajní ľudia nemajú vplyv, alebo mali pomôcť zmierniť strasti, ktorých sa ani pri veľkom úsilí nevedia zbaviť, či ich svojou pomocou zmierniť. Zásadný rozdiel medzi náboženstvom a mágiou, by sa mohol popísať tak, že zatiaľ, čo u mágie ide o rituál bez kultu, v náboženstve ide kult, ktorý uznáva nadpozemskú bytosť, pričom rituál je určený pre túto bytosť a je súčasťou kultu (Robertson, 1957).

Náboženstvo tiež môžeme definovať, ako vzťah človeka k transcendentnej skutočnosti. Zdrojom náboženstva je fascinácia pred tajomstvom sveta, života a smrti. Tento údiv často sprevádza pocit vďačnosti a nádeje, že sú nasmerovaní v svojom živote k transcendentnosti k Bohu. Z náboženských koreňov, tiež často vyrastá kultúra, filozofia a umenie. Viera je dôležitou súčasťou náboženstva a vyjadruje

postoj človeka k transcendentnosti, je spätá s dôverou vernosťou a aktivitou, ktorá zapája jedinca intelektom, citom a vôľou k vyššej moci (Jankovský, 2003).

Môžeme skonštatovať, že pri mágii, či náboženstve ide o isté snaženie, či snahu o získanie priazni osudu na svoju stranu a o zverenie svojej osoby moci, ktorá nás presahuje. V sekulárnej sociálnej práci nehľadáme hlbšie duchovné príčiny a motívy konania, ktoré priviedli klienta k súčasnej situácii. Identifikujeme u klienta situáciu, pri ktorej si nevie pomôcť vlastným pričinením a snažíme sa mu poradiť a pomôcť v praktických a často pragmatických rovinách v záujme zlepšenia situácie a podmienok klienta. Či ide o dočasné poskytnutie, ubytovania, finančného príspevku, prostriedkov na kompenzáciu postihnutia, alebo hľadanie pomoci rodiny, známych a v neposlednom rade lekárskej, terapeutickej a duchovnej pomoci. Pri práci s ľuďmi musíme vychádzať z toho, že nie všetky problémy sa nachádzajú v prostredí a nie všetka pomoc, by mala mať materiálnu zložku. Vplyv prostredia, ako takého má nesmierny vplyv na človeka, a to v pozitívnom aj negatívnom scenári. Generačná chudoba, závislosti rodičov, nevhodné vzorce správania, „temná minulosť rodiny“, týranie a zneužívanie dieťaťa, snád ani nemusíme hovoriť aké

negatívne následky, to na dieťa môže mať a aké komplikácie do budúcnosti, to so sebou nesie.

Niektoré rodiny sú viac nábožensky orientované niektoré menej. Každopádne si dieťa preberá vieru a náboženstvo zo strany svojich rodičov a inštitúcií, na ktoré cirkev v súčasnosti pôsobí. Preberanie náboženského myslenia, môže mať pozitívne dopady na psychiku dieťaťa a vytvárať nádej, či piliere, ktoré by mohli predstavovať pozitívne psychické pôsobenie a dodávať silu čeliť svojej situácii a pokračovať vo svojom snažení o stabilizáciu a zlepšenie životnej situácie. Najmä klientom, ktorí sú evidentne výrazne nábožensky zameraní je žiadúce distribuovať prípadne hľadať cesty a možnosti uspokojenia ich „duchovného hladu“. V kontexte kresťanstva môžeme hovoriť o službe bohu. Pričom základom bohoslužobného života je omša (Filipi, 2001).

1. Kresťanstvo a sociálna práca

Kresťanstvo vzniklo na základe učenia Ježiša z Nazaretu. Kresťanská viera vychádza z výpovedí Pavlových listov a zo svedectiev Matúša, Marka, Lukáša a Jána, ktoré popisujú učenie a život Ježiša Nazaretského. Kresťanstvo má rôzne podoby na základe cirkví, ktoré majú síce spoločný základ no isté odlišnosti

(Jankovský, 2003). Hľadanie spoločných znakov a tých najlepších ciest k liečbe prostredia, tela a duše môžeme považovať za dôležité poslania, ktoré by mali plniť pomáhajúci profesionáli. Pri čom pri vľúdnosti a láskavosti, ktorú by mal mať každý pomáhajúci profesionál si dovoľíme tvrdiť, že i náhľady kresťana, by mali byť zároveň tolerantné voči pomáhajúcim profesionálom, ktorí majú iné nazeranie na problém a často navrhujú úplne iné a niekedy rozporuplné postupy. Nejde tu o hájenie najlepšieho postupu, ktorý má byť ten náš, ale o postup a metódu pomoci, ktorá by najviac vyhovovala nášmu klientovi, a ktorá by v simultánnom pôsobení viacerých neeliminovala následky snaženia. Preto je nielen pri poskytovaní pomoci klientom, tak nevyhnutná láska a spolupatričnosť, ale i pri spolupráci s ľuďmi, ktorých nazývame hrdým oslovením kolega/kolegyňa.

Intervenčné programy vychádzajú vždy z potrieb klientov a mapujú medziľudské vzťahy a schopnosti klientov riešiť svoje problémy, alebo ak sa jedná o rodinu zameriavajú sa aj na identifikovania úrovne zručnosti starať sa o dieťa a uplatňovať disciplínu v rodine. Intervenčné programy, môžu byť využívané priamo v prirodzenom prostredí klienta, alebo v zariadení, kde sú klienti umiestnení prípadne v zariadení, do ktorého pre pomoc

prídu. Pomoc môže spočívať od presmerovania k inej pomoci, až po postupné celé zvládnutie problémov. Môže sa jednať o finančné problémy, problémy s hospodárením, problémy s výživou, hygienou, hľadanie zamestnania, či riešenie vnútorných tenzií a ich následkov resp. agresívneho správania sa, či správania sa, ktoré nezodpovedá sociálnej role, ktorú zastupuje v rodine, komunitě a v spoločnosti. Pri predpoklade, že je veľmi dôležité, to čo sa odohráva v našich mysliach, pretože to projektuje aj správanie vo vonkajšom svete, môžeme skonštatovať, že sa mnoho problémov, či už z dôvodov vnútorného, alebo vonkajšieho zapríčinenia stretávajú v spoločnom bode, a to v nesprávnych návykoch a poetickéjšie povedané vo „vykoľajení sa z cesty“. Pri zásadách sociálnej práce je potrebné pracovať so všetkými klientami, ktorých sa problém dotýka napr. so všetkými členmi rodiny a nie len s jedným, ktorý dostal nálepku problémový a venovať sa riešeniu vonkajších negatívnych príčin a následkov, ktoré ohrozujú myslenie a správanie klienta. Rovnako je však dôležité venovať sa aj „duši“, a teda tomu, čo môže klientovi/klientom pomôcť v prežívaní. V rámci zlepšenia psychického stavu, by sme sa nemali ostýchať pomôcť ani sprostredkovaním „vyspovedania sa“ a odporučiť i návštevu kostola, či kultúrno

osvetových zariadení (Matoušek a kol., 2005).

Medzi kultúrno-osvetové zariadenia, môžeme zaradiť aj komunitné centrá. Komunitné centrá v meste a na dedine majú často odlišný charakter. V meste bývajú umiestnené na veľkých sídliskách a zameriavajú sa na problémy osamotenosti izolovanosti a odcudzenia zatiaľ, čo na dedine sa spravidla ľudia o seba viac zaujímajú, a tak pôsobnosť komunitných centier nadobúda iný význam napr. zameraný na záujmové činnosti. Každé komunitné centrum, by však malo akceptovať ľudskú, kultúrnu, náboženskú a rasovú odlišnosť a pomáhať tým, ktorí niečo stratili. V dnešnej dobe majú komunitné centrá aj dôležité poslanie vysporiadať sa s krízou viery v inštitúcie medzi, ktoré patrí aj cirkev. V súčasnosti už univerzálne riešenia strácajú svoj účinok, a preto je potrebné pracovať s mládežou a klientmi sociálnej práce špecificky. Posilňovať tendencie a schopnosti ponúkať priestor pre sebarealizáciu, vytvárať hodnotové rebríčky a smerovať klientov k odvratu od materiálnych vecí a konzumného spôsobu života. V komunitnom centre, by mali byť saturevané potreby všetkých obyvateľov obce a mali, by sa tu stretávať a kontaktovať ľudia bez rozdielu pohlavia, veku, rasy, národnosti, sociálnych vrstiev,

či náboženského vyznania. Každé komunitné centrum, by malo mať svoje špecifiká vzhľadom na komunitu, miesto a okolnosti, ktoré determinujú prostredie v danom čase. Komunitné centrum, môže predstavovať jeden z prvých krokov k socializácii a nájdeniu presvetlenia svojich temných chvíľ v živote, a tiež môže priviesť mnohých ľudí k viere a k nájdeniu si nových záľub a k pocitu naplnenia vo svojom živote (Gabura a kol. 1993).

Sociálny pracovník sa snaží klientovi pomôcť s cieľom riešiť vzniknutú situáciu, s ktorou si nevie pomôcť sám a nezabúda ani na potrebu transcencie, ktorú vo svojej práci zohľadňuje. Primárne sa však zameriava na chudobných, zdravotne postihnutých, bezdomovcov, ťažko chorých, zomierajúcich, utečencov a na ľudí vo výkone trestu odňatia slobody a po skončení výkonu trestu odňatia slobody, ľudí v dôchodkovom veku, deti a mládež a na mnohé iné skupiny. Sociálna práca má vo svojej podstate výrazne filantropický charakter a je tu evidentná láska k blížnemu, ako pomoc človeka človeku. Východiskom pre prácu s klientom je vytvorenie si profesionálne nevtieravého a úprimného vzťahu, ktorý by uľahčil komunikáciu a dosiahnutie cieľa, či stabilizáciu problému klienta. Tento vzťah, by mohol mať prieniky s prikázaním „Milovať budeš bližného svojho ako seba

samého“, ktorý sa dá chápať ako fundamentálna zložka konania dobra a pomoci v záujme prosperity z čistých nezištných dôvodov a náklonnosti k ľuďom. Sociálna práca sa zameriava na široké spektrum oblastí a nároky na sociálneho pracovníka sú tak na vedomosti z rôznych oblastí veľké. Ak, by sme to mali zhrnúť sociálny pracovník robí to, čo je potrebné pre pomoc človeku. Neexistuje presný manuál na to, čo je vhodné urobiť u klienta, každá situácia je odlišná, každý človek je iný, a preto sa sociálnemu pracovníkovi často pri práci s klientom ponúka toľko slobody a jeho práca má tak široký rozsah, ktorý je často limitovaný len fantáziou a legislatívou. Či ide o problémy medziľudských vzťahov, problémy jednotlivcov, skupín, komunit, rodiny, stále stojíme pri klientovi ako sprievodcovia a necháme samého klienta identifikovať, čo je pre neho najpálčivejším problémom a snažíme sa mu v ňom pomôcť. Niet pochyb o tom, že človek vykonávajúci sociálnu prácu má v sebe implicitne zahrnuté princípy, ktoré sú charakteristické pre kresťana, aj keď sa k nim hlásiť nemusí. Motívy vykonávať sociálnu prácu sú rôzne a zväčša ide pomáhajúcim profesionálom o zachovanie ľudskej dôstojnosti za každej situácii a o nezáujem prizerať sa na biedu a utrpenie ľudí bez toho, aby nejako pomohli. Veľa aspirantov sociálnej práce

a sociálnych pracovníkov sa venujú sociálnej práci aj z toho dôvodu, že vo svojom živote zažili epifaniu (náhle zjavenie pravdy) „stretli boha“, našli motiváciu, životné poslanie, pravdu o tom, čo je úlohou ľudských bytostí a čo nie. Ako sme spomínali sociálni pracovníci v sebe musia mať esenciu lásky, ktorú sú schopní rozdávať. Už Lao-c hovoril: „*Dobro v slovách vytvorí dôveru, dobro v myslení hĺbku, dobro pri rozdávaní lásku.*“ Pomáhajúci profesionáli a sociálni pracovníci sú schopní a motivovaní prejavovať lásku k blížnemu ako Kristovi učeníci, ktorí na základe imperatívu univerzálnej služby všetkým blížnym, a teda veriacim, či neveriacim prejavujú lásku a pomoc všetkým rovnako. Pomáhajúci profesionáli, by v sebe nemali mať žiadne stereotypy ani predsudky, ktoré by im bránili vo výkone svojej práce. Pre efektívnu pomoc, by mali pristupovať ku každému rovnako s láskou a rešpektom. Pomoc sociálneho pracovníka, môže byť chápaná aj v rovine istých „rovinách spásy“ v prípade, keď sociálny pracovník ponúka cesty a možnosti k dosiahnutiu zlepšenia situácie a zbožný život. Sociálne služby sú poskytované pre ľudí, ktorí môžu byť na okraji spoločnosti pre tých, čo majú „chorobu ducha“ a pre tých, ktorých prostredie potrebuje pocítiť boží záujem. Ježiš vysvetľoval, že on prišiel volať

hriešnikov a chorých, aby ich zachránil a vzkriesil, to čo už zahynulo a nielen to, čo je v „poriadku“. Aj v kontexte sociálnej práce, to môže byť nádej, motivácia, láska a zmysel, či pocítenie božskej prítomnosti, ktorú môžu svojim vyžarovaním poskytnúť. Jeden z najnáročnejších rozmerov je pomoc, takým ľuďom, ktorí si pomôcť nechcú a pomoc odmietajú, či dokonca vystupujú nebezpečne. No kresťanský podmienená sociálna práca prejavuje aj lásku k nepriateľom a drží sa povedaného: „*Kto do teba kameňom ty do neho chlebo*“ a pripomína, že formy pomoci so sebou nenesú len materiálne dobrá, ale aj obetavú lásku a záujem o tých, ktorí nám to neoplatia. Toto, by si mal uvedomiť každý sociálny pracovník a pomáhajúci profesionál a myslíme si, že každý vo svojej kariére, či v živote na tento aspekt raz narazí a poskytne si tak „spásu duše“, ale aj o niečo lepší osobný, či profesijný rozvoj. Pri tak psychicky namáhavej práci, kde sa dennodenne stretávame s ľudskými problémami, ľudskými nedostatkami a neľahkými osudmi, potrebuje pomáhajúci profesionál psychohygienu. Túto skutočnosť pochopili v súčasnosti mnohé inštitúcie a v tomto záujme poskytujú supervíziu, kde preberajú dôležité a nespracované situácie v kolektíve kolegov v jednotlivých prípadoch zo svojej praxe. Pri prílišne koncentrovanej podobe

však môžeme skonštatovať, že nám ide o to, aby si každý profesionál uvedomoval svoju hodnotu a lásku k sebe a aby zažíval celkový rozvoj seba ako profesionála, ale aj ako človeka. To zahŕňa mnohé scenáre od administratívnych nedostatkov, až po to nebrať si veci osobne a pociťovať radosť z vykonanej práce. Predpokladom efektívnej a angažovanej a kreatívne vytvorenej možnosti pomoci je láska k blížnemu svojmu ako k sebe samému. Pri ceste pomáhania a snahe k dosiahnutiu božieho kráľovstva, môžeme takto svojimi nezištnými láskavými činmi priviesť k lepšiemu životu iných nielen tým, čo pre nich robíme, ale i tým čo robíme sami pre seba (Pružinec, Dojčár, 2014).

Aspekt usporiadaného života, riadiaci sa morálnymi zásadami prípadne kresťanským prikázaniami je pre výkon sociálnej práce a pomoci klientovi zameraný na koncepciu sociálneho fungovania. Sociálne fungovanie predstavuje skutočnosti týkajúce sa fungovania človeka a bariér, či problémov, ktoré bránia v činnostiach, ktoré sú bežne požadované a vykonávané zo strany ľudí. Záleží, len na situácii a samotnom sociálnom pracovníkovi, ako bude reflektovať individualitu klienta a na základe toho, voliť vybrané postupy tak, aby sa klient nestal na pomoci závislým a vedel si pomôcť sám. Vieme však, že to

v prípade niektorých životných scenárov nie je úplne možné a pomoc ľuďom v núdzi sa tak stáva nevyhnutnou morálnou/kresťanskou povinnosťou a aj istou vizitkou prosperity štátu a rozvinutej sociálnej politiky. Či si to uvedomujeme, alebo nie každá dobročinnosť zakorenená v našom vnútri sa premieta do mnohých dokumentov, či legislatívnych nariadení, ktoré vytvoril človek a dôvodom ich existencie je prosperita ľudí a pomoc tým, ktorí to potrebujú. Takáto dobročinnosť sa podľa mnohých mysliteľov nachádza v človeku prirodzene a rovnako aj v biblii nájdeme tzv. sedem skutkov milosrdenstva, ktoré by mali tieto naše niekedy latentné vlohy k pomáhaniu presvetliť. „*Hladných budeš kŕmiť, smädných napájať, nahých odievať, pocestných sa ujmeš, väzňov vykupovať, chorých navštevovať, mŕtvych pochovávať*“ (Oláh, Schavel, Ondrušová, Navrátil, 2009).

Keď sa ocitneme v situácii, kedy na nás všetko padá veľakrát sa nám môže zdať, že nemáme na výber a sme bezmocní a nič nás už nezachráni. Žiaľ, aj takéto pocity môžu prežívať i klienti sociálnej práce. Život nás stavia do neľahkých situácii, no ak z nás niečo robí ľudí, tak je to schopnosť zaujať k veciam postoj a podľa toho myslieť a rozhodovať sa. Nebudeme zámerne hovoriť o konaní, pretože z rôznych dôvodov konať nie je vždy

možné, ale rozhodnutie sa stáva následkom zmeny myslenia a v zásade, aj tým čomu tak ľudia vehementne prikladajú väčšiu dôležitosť, a to je konanie. To, že niekto nič nerobí neznamená, že nie je na ceste k tomu, aby sme to boli schopní vidieť a ak to nevidíme, buď tomu tak naozaj je a neposkytujeme človeku dostatočné projektovanie jeho vnútra von, alebo skrátka z rôznych dôvodov, to nie sme schopní vnímať. Rozhodnutiu a zmene predchádzajú mnohé a často aj neľahké okolnosti. Nie je pravda, že by sa ľudia neboli schopní zmeniť. Sú schopní zmeny (poznámka autora: žiaľ podľa mojich skúseností, len v prípadoch, keď sa „zosypú“, alebo v pozitívnejšom scenári, keď nájdú lásku, či sa jedná o lásku k partnerovi, k práci, či všeobecne v sebe). Hovorí sa, že nemôžeme stratiť lásku, ak sme láska sama, a to by malo byť predikátom nášho šťastného života. Schopnosť a možnosť pociťovať pocit vnútorného naplnenia, zadosťučinenia a príležitosti vnímať a prebrať za svoje také tézy, ktoré by pomáhali vyrovnať sa so strasťami, ktorým musíme čeliť je v našom živote veľmi dôležité. V súčasnosti nazývame takéto vnútorné nastavenie myslenia aj anglickým slovíčkom „*Mindset*“. Spoliehajme na to, že každá ľudská bytosť má v sebe potenciál zlepšiť svoje životné podmienky a urobiť správne

rozhodnutia a tiež nájsť v sebe vnútorný pokoj, možno aj prostredníctvom kresťanského myslenia a odovzdania problému do božích rúk.

Ak sa napr. rozhodujeme, koho si máme vziať za manžela/manželku, do akej práce máme nastúpiť, kde budeme žiť a nevieme sa rozhodnúť a niečo nám bráni, tak urobiť neznamená, to ešte že nemáme vôľu. Nemať vyhranený názor, či nebyť jednoznačne priklonený k jednému riešeniu ešte neznamená, že nemáme určitú perspektívu na vec. Aj Ježiš v Gestsemanskej záhrade jasne povedal: „*Avšak nech sa stane nie moja, ale tvoja vôľa!*“ No i vtedy, by dal prednosť pred utrpením tomu byť neoddelenej od svojho Otca a pokračovať v tom, kvôli čomu bol na zemi. No napriek tomu v tejto situácii povedal „*Ved' som nezostúpil z neba, aby som konal svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal*“. Ježiš, tak trpel, ale vedel, že robí všetko preto, aby konal dobro a tým, že je jeho utrpenie súčasťou božej vôle je aj aktuálna situácia konanie dobra. Vystupuje tu teda na jednej strane zámer, dať prednosť istému scenáru, konkrétne scenáru, ktorý je zakorenený v aktivite, ktorá je pre nás príjemnejšou, ale na druhej strane nás božia vôľa posúva niekam vpred. Väčšinou, keď sa božia vôľa prejaví, to čomu sme implicitne chceli dať donedávna prednosť sa dostáva do úzadia a my napriek

tomu pocítíme radosť, pretože vieme, že konáme vo vyššom záujme, ktorý robí náš život lepším. Nieкто, by doteraz napísané mohol zhrnúť vetou „*Všetko zlé je na niečo dobré*“ (Venden, 2008). Je však potrebné podotknúť, že odovzdanie problému do božích rúk je stále proces, ktorý môžeme označiť za aktivitu, keďže tomu nasleduje správanie v zmysle vôle božej, avšak samotná božia vôľa, ktorá nad nami stojí je bez reakcie človeka pasívnym pôsobením a nie aktivitou.

Môžeme konštatovať, že božie cesty sú nevyspytateľne a nám ľuďom a tiež pomáhajúcim profesionálom neprináleží súdiť, to kam smerujú. V tejto súvislosti však môže byť doplnkom pomoci klientovi pri takto orientovanom klientovi, snaženie smerovať božiu vôľu k jej napĺňaniu, čo prirodzene znamená aj zlepšenie klientovej situácie. Nikdy, by sme sa nemali nechať presvedčiť o tom, že klient je beznádejným prípadom, nádej môže prichádzať aj s nami a klient si postupne nachádza spôsob a motiváciu zlepšiť svoju situáciu sám.

1.1 Súlad medzi teológiou a sociálnou prácou

Niektorí ponímajú šťastie človeka, ako paralelu ku kvalite života. Je logické, že človek, ktorý žije na hranici životného minima a v chudobe má nižšiu kvalitu života a tým pádom aj subjektívny pocit

uspokojenia a šťastia klesá a je potrebné v záujme zlepšenia situácie navrhnúť kroky, ktoré by finančnú situáciu klienta zlepšili. Často sa však dnes stretávame s ľuďmi, ktorí majú stálu prácu, primerane pevné medzil'udské vzťahy a strechu nad hlavou, ale i tak sú smutnými. Moderná doba si na nešťastie zvykne interpretovať šťastie, ako honbu za horizontom, ktorý sa vzdiali za každým, keď ho máme na dosah ruky, ale napriek tomu máme pokračovať za týmto horizontom ďalej a „bojovať“ za naše šťastie. A to môžeme dnes tiež vidieť v mnohých motivačných vetách na sociálnych sieťach a prezentované na rôznych médiách, ktoré v súčasnej postmodernej dobe využívame. Napr. na Instagrame, Facebooku, Pintereste, či na Youtube. Musíme však spomenúť, že aj podľa Eriksona náš pocit šťastia nekoreluje s kvalitou života pričom dokladá dôkaz z minulosti, keď v rokoch 1958-1981 v Japonsku šesť krát stúpil príjem Japonských rodín a mohli si dovoliť kúpiť farebnú televíziu, automobil a telefón. No i tak ich spokojnosť nestúpila v porovnaní s rodičmi na konci päťdesiatych rokov. V čom spočíva, teda šťastie a spokojnosť? Pri každej situácii máme možnosť zaujať slobodný postoj k udalostiam, ktoré prežívame a ktoré nás čakajú a šťastie rovnako, ako viera sa stáva v mnohých prípadoch, otázkou rozhodnutia a prijatia

do svojho života. Rovnako aj pocit naplnenia a uspokojenia v podobe Boha, osudu, alebo vyššej moci nám prináša katarziu, ale to len za predpokladu, že sme sa otvorili takejto možnosti a uverili (Vávrová, 2012).

Napr. pri takých rodinných problémoch a problémoch v rodinách platí, že od miery naplňovania a saturovania potrieb člena rodiny ostatnými členmi, závisí aj miera identifikácie člena so svojou rodinou. V prípade, že sú individuálne potreby každého z členov napĺňané a identifikácia s rodinou je zjavná, nastávajú aj pozitívne následky v podobe lepšieho napĺňania funkcie rodiny a progresívneho vývoja členov rodiny a rozvoja celej rodiny (Mydlíková, 2018). A o takúto pozitívnu identifikáciu nám v sociálnej práci ide, pričom môže byť takáto identifikácia rozšírená, aj mimo rodinu, a to rozšírená v skupine a komunite. Len, ak jedincovi viera prináša uspokojenie a dáva mu zmysel, môže jedinec podobne ako v rodine cítiť lepšiu identifikáciu samého seba a svoje miesto v rodine, na tejto zemi a pred Bohom. Aj vďaka pocitu príslušnosti a pocitu zmyslu a vlastného miesta, môžu nastať pozitívne následky na fungovanie človeka, ktoré sa môžu prejavovať vo zvýšení a zlepšení mnohých oblastí života. Prichádzame, tak spoločne na to, že viera hrá v sociálnej práci dôležitú

úlohu a správanie sa a identifikácia v rámci nej rovnako. Pocit spolupatričnosti a prijatie zodpovednosti voči svojim blízkym spolu neoddeliteľne súvisia a každý z nás sa raz dostane do sledu udalostí, ktoré ho k takémuto stavu dovedú a veríme, že keď to pri každom, kto tento text momentálne číta príde, bude na to pripravený a bude vedieť vďaka viere a Bohu, či vyššej moci, čo je to správne. Sociálna práca a kresťanské myslenie majú spoločné mnohé a prinajmenšom milosrdné skutky, ktoré konáme. Teológia a sociálna práca sa vedie vo svojej spolupráci o mnohé obohatiť. Nesmieme však pozabudnúť na spomínanú vôľu a slobodné rozhodnutie človeka, ktoré privádza našich klientov dobrovoľne k mnohonásobne vráteným prejavom zodpovednosti.

Pri sociálnej práci a teológii neodmysliteľne nesmie chýbať reflektácia hraníc a diskurzu. Interdisciplinárny dialóg v týchto odboroch rozširuje spektrum poznávania a otvára nové horizonty, vďaka ktorým môžeme prinášať inovácie, ktoré budú vytvárať a spájať poznanie smerujúce k cieľom zástupcov spomínaných odborov. Tak, ako v sociálnej práci, tak aj v teológii nás spája okrem mnohého iného túžba po dobre. Láska k ľuďom a prosperita klienta, by mala prevyšovať niektoré odlišné osobné názory a ideológie a spájať nás pre dobro nás všetkých. Spojenie týchto dvoch

disciplín do intervencie jednej osoby. môže byť ťažké, pretože nie každý sociálny pracovník sa zaujíma o sväté písmo a jeho výklad a nie každý teológ sa nutne musí orientovať a angažovať v aktivitách zameraných špecificky sociálne. Možným spôsobom by bola vzájomná spolupráca takýchto profesionálov a hľadanie metód a spôsobov rozhovoru, ktorý by priviedol manažéra/manažerov prípadu k vhodným opatreniam a postupom pomoci (Pružinec, Dojčár, 2014).

Sociálna práca ako veda sa môže v širších súvislostiach radiť medzi filozofiou, pretože už v dobách antických filozofov môžeme vidieť isté náznaky, ktoré by sa sociálnej práci podobali i keď samozrejme v menej rozvinutom sociálnom cítení. Za najväčšieho mysliteľa vôbec sa považuje Aristoteles. V jeho dielach rozpracoval problematiku „Hýbateľa“, ktorý postupne hýbe vecami a dodal do vesmíru prvé semená, z ktorých sa neskôr vytvorili aj ľudia a všetko okolo nás. Predpokladal však, že hýbateľ ostáva sám nehybný a v tom bol určitý rozpor s kresťanským myslením. Aby korelovalo Aristotelove učenie a učenie kresťanstva, sformuloval Sv. Tomáš z Akvínu päť ciest logického uvažovania pomocou, ktorých sa dá k existencii Boha dôjsť. Tvrdí, že z pojmu Boh nie je zrejmé jeho existencia, ale

skúmaním jeho pôsobenia na tomto svete, možno dôjsť k jeho existencii.

- Prvá cesta vychádza z Aristotela a zakladá sa na postuláte, že každý pohyb vo vesmíre má svoju príčinu. Pohybom sa myslí zmena bytia, ktorá len má viaceré možnosti bytia medzi, ktoré patrí aj bytie, ktoré je skutočné a hmatateľné. Môžeme podľa tejto cesty teda skonštatovať, že každá existencia má svoj zmysel a dodávame, že i každá okolnosť sa stáva z nejakého dôvodu, dôvodu, ktorým je aj Boh.
- Druhá cesta sa podobá prvej a popisuje, že neexistuje príčina prvotnej príčiny, ňou je Boh.
- Tretia cesta je navonok sporná, pretože uznáva náhodnosť vesmírnych procesov, no spochybňuje ich existenciu, a teda musí existovať niekto, kto rozhoduje o ich podobe a prítomnosti.
- Štvrtá cesta sa zakladá na schopnosti človeka rozlíšiť, čo je dobré, čo je lepšie a čo naopak zlé. Tento predpoklad teda indikuje, že človek je schopný identifikovať absolútne dobro. Absolútnym dobrom je Boh.
- Piata cesta argumentuje logickým usporiadaním sveta a vesmíru, ktorý

nemôže neriadiť nekonečná inteligencia.

- Šiesta cesta vedúca k potvrdeniu existencii Boha, ktorá už však patrí k poznatkom modernej doby a nie k Tomášovi z Akvínu sa opiera o presne a prísne naprogramované podmienky pre život človeka. Keď by sa čo i len trochu fyzikálne zmenili podmienky na zemi život na planéte, by nebol možný. Podporuje, to len presvedčenie, že keď sme si to schopný uvedomiť, boli sme želaným produktom, ktorému sa prispôbili podmienky vo vesmíre. Ak si teda položíme otázku: „Čomu vďačíme za svoju existenciu?“ Odpoveď aj z antropologického princípu môže byť len jedna jediná. Vďaka nadprirodzenej bytosti, ktorá si želala mať takéto fenomény, ako sú teraz (Krempaský, 2006).

Vieme, že v minulosti existovalo a možno niekde aj pretrváva isté súperenie a antagonizmus medzi vedou a náboženstvom. Variant tohto vzťahu, by sa však mal zakladať na paralelnej existencii oboch súčasne a spojených v jeden celok. Pre takéto fungovanie je dôležité, aby si závery vedy a náboženstva neodporovali, ale dopĺňali sa. V súčasnosti

k tomuto variantu aj smerujeme, pretože mnoho vedeckých prác sa v súčasnosti výrazne prikláňa k výpovediam Biblie (Krempaský, 2006).

Myslíme si, že v skutočnosti naozaj existuje zmysel všetkého okolo nás, keby nemal, tak by to už zmysel nemalo. Len málokedy sa obyčajní ľudia, či pomáhajúci profesionáli nad takýmito témami zamyslia a pri tom, to častokrát môže vychádzať z toho, že nepočúvame a nekráčame v príčinnej súvislosti, ktorú pociťujeme, a ktorú máme vlastnú. Pomoc sa tak stáva istým spôsobom (možno aj v zmysle logoterapie) nachádzania zmyslu svojho života, ktorý sa stáva veľkým posilnením pri ceste životom a pri riešení nepriaznivej životnej situácie, či sa jedná o nedostatok financií, absencii bývania, chorobu, postihnutie, narušené medziľudské vzťahy, závislosti atď. Nie len sociálna práca, ako veda a praktická činnosť môže čerpať z kresťanských paradigiem a teológie, ale aj teológia má čo povedať k sociálnym vzťahom a môže tiež čerpať v praktických i teoretických rovinách z iných vied, ako aj zo sociálnej práce. V dnešnej postmodernej dobe je potrebné veci vnímať v širších horizontoch no pri tom s úctou a rešpektom k názorom a pohľadom, ktoré nutne nemusia súhlasiť s naším presvedčením.

V rôznych druhoch sociálnych zariadení, ako sú domovy sociálnych

služieb, či zariadenia pre seniorov sú zabezpečované omše a kňaz prichádza do zariadenia prípadne klienti prichádzajú do najbližšieho kostola (ak sú toho zdravotne schopní). Z hľadiska duchovného je dôležité, aby klienti chápali hovorenému a symbolike toho, čo sa na omši hovorí, chápali význam modlitby a boli s týmito náhľadmi stotožnení. Pri istej cynickosti a vecnosti, by sme mohli povedať, že ak aj klient nenachádza úplnú katarziu prostredníctvom takýchto návštev duchovného zástupcu a kostola, nachádza prinajmenšom nový sociálny kontakt, priestor na rozjímanie (pretože nie vždy môžu byť klienti kognitívne zaangažovaní do hovoreného slova v kostole, či už zo zdravotných, alebo osobných dôvodov) a predstavuje to tiež zmenu prostredia, či istú zaužívanú reláciu pre klienta resp. isté zaužívané zvyky, ktoré budujú u klienta disciplínu a zmysel.

V sociálnej práci existuje množstvo oblastí a prípadov, či klientov, ktorými sa zaoberá a spomenúť ich všetky v tomto článku, by snád' ani nebolo možné. Pozastavme sa však ešte pri rodine a starostlivosti o deti v nej, keďže rodina je základnou bunkou spoločnosti a od nepamäti je jej fungovanie dôležité aj pre ďalšie fungovanie jedinca. Keby sme mali definovať jeden z najčastejších riešených prípadov na oddelení sociálnoprávnej

ochrany detí a sociálnej kuratele, bol by to rozvod. Či sa už jedná o zväzok uzavretý na úrade, alebo v kostole môže sa stať, že v živote nastane situácia, kedy už nie je možné vzájomné spolužitie manželov z dôvodu nevhodného správania, odcudzenia, vedenia neusporiadaného života partnera, či zanedbávania starostlivosti o dieťa. Sociálna práca a jej roviny siahajú aj k pomoci osamelým matkám a matkám, ktoré sú týrané bité, či inak poškodzované v domácnosti svojim partnerom. Prvé kroky smerujú k odstráneniu agresora od obete a k ochrane dieťaťa pred vplyvmi agresora. Zabezpečuje sa im dočasné bývanie a pomáha sa im na ceste postavenia sa na vlastné nohy. V prvom rade však ide o zabránenie ďalšiemu ohrozeniu zo strany manžela/partnera a podporu matky v jej neľahkej situácii. Dieťa, ak sú na to vhodné podmienky a schopnosti matky, ostáva pri matke a postupujú sa ďalšie kroky k rozviazaniu manželského zväzku. Problém môže nastať pri klientkach, ktoré sú kresťansky zamerané natoľko, že sa odmietajú s mužom rozviesť, pretože majú byť podľa nich pred bohom manželia navždy, a tak často trpia, či už v domácom prostredí, alebo na inom mieste a o rozvod nepožiadajú. Stáva sa tak, že sú takéto manželia úradne evidovaní, ako manželia

i keď manželstvo nenapĺňa svoju podstatu a zmysel.

Katolícka cirkev má však v súčasnosti v tomto jasno a vyjadruje prosociálny prístup k prípadom rozvodu manželov. Dobrým príkladom praxe, ktorú vykonáva katolícka cirkev v zmysle sociálnej pomoci je v súčasnosti pomoc človeku, ktorý je zranený rozvodom a nevystupuje v pozícii, ktorá by bránila rozviazať manželstvo napr. v prípadoch, kedy je jeden z manželov a dieťa ohrozované.

Násilie v rodine je pre pomáhajúceho pracovníka náročnou záležitosťou. Pripomína nám to, akí dokážeme byť zraniteľní a akí sme nedokonalí. Niekedy môže byť pre klienta ťažké, nájsť nádej najmä, ak sám profesionál ju nevidí a disponuje negatívnymi skúsenosťami z minulosti. V súčasnosti sa rieši násilie v rodinách prostredníctvom právne stanovených

sankcii prostredníctvom liečby, či sociálnej kontroly. Ich úspešnosť je často sporná a ani tak nezamedzíme frustrácii všetkých členov rodiny. Väčšina obetí domáceho násilia hľadá pomoc až po dlhšom čase a využíva len možnosti, ktoré v danej kultúre má, ako napr. pobytové zariadenia s utajenou adresou, či svojpomocné skupiny. Pre zlepšenie situácie klienta a uľahčenie práci sociálneho pracovníka je výhodnejšie pokiaľ je tých možností, čo najviac. Rovnako je pre zlepšenie situácie klienta vhodné, ak je v blízkosti klienta viacero inštitúcií a zariadení, ktoré by klientovi pomohli (Berg, 2013).

1.2 Vybrané situácie v sociálnej práci a pomoc kresťanského cítenia a myslenia v nich

Niektoré situácie sme si už popísali, popíšme si však presnejšie videné postupy a myšlienkové pochody, ktoré by mohli pomôcť pri konkrétnych situáciách.

Problém riešený sociálnym pracovníkom	Postoj a správanie klienta	Možné riešenie inšpirované kresťanským myslením a cítením
Týrané zneužívané dieťa	Matka nesúhlasí so správaním otca, ktorý dieťa tyranizuje	Matku s dieťaťom premiestnime z nehnuteľnosti, kde býva s manželom do sociálneho/cirkevného zariadenia určené pre pomoc

		matkám a poskytneme psychologickú pomoc a odporučíme duchovnú pomoc
Klienti v zariadení pre seniorov sú veľmi skleslí a nenachádzajú zmysel fungovania	Klienti nie sú motivovaní	V zariadení pre seniorov vyhradíme priestory na omšu, prípadne zabezpečíme cestu do najbližšieho kostola
Do centra pre deti a rodiny prichádzajú deti, ktoré neboli vedené k usporiadanému spôsobu života a k viere	Deti sú voči problémom nestranné a potrebujú usmernenie	Informovať vychovávateľov o zvažovaní toho, aby deti navštevovali v škole hodiny náboženstva a aby sa na skupinách venovali problematike etiky, etikety a náboženstva
Na územie SR prichádzajú utečenci, ktorí sa nevedia začleniť	Klienti odmietajú zvyklosti majú odlišné náboženstvo a odmietajú navrhnuté zamestnanie	V rámci tolerancie, trpezlivosti a ľudských práv so skupinou utečencov, ktorou sa zaoberá aj sociálna práca nie sú klientom vnucované zvyklosti, náboženstvo a zamestnanie, ktoré vykonávať z rôznych príčin nemôžu. Pomoc a sprevádzanie pri nájdení si možnosti je tou najväčšou pomocou v rámci lásky k ľuďom a to i v teológii i v sociálnej práci
Nedostatočné hygienické a životné podmienky pre život detí v rómskej osade	Klienti považujú svoju situáciu za primeranú vzhľadom na nedostatok financií	Sociálny pracovník by v tomto prípade mohol postupovať podľa nasledovného: „Daj človeku

		rybu a nakrmiš ho na jeden deň. Nauč človeka chytať ryby a nakrmiš ho na celý život“
Prehnané a opakované pitie alkoholických nápojov u maloletého dieťaťa v prirodzenom prostredí, ktoré už hraničí so závislosťou	Dieťa hľadá zábavu a vzrušenie, ako predchádzanie nude. Rodičia boli upozornení, len zo strany učiteľov v škole a predtým problém neidentifikovali, pretože sú obidvaja v poslednej dobe v práci až do večerných hodín	Rodičom uložíme výchovné opatrenia a ponúkame zoznam mimoškolských aktivít, ktoré by dieťa mohlo zaujať, pričom môžeme do zoznamu zakomponovať kresťanské spoločenstvá mládeže
Ľudia bez domova prichádzajú do nočľahárne pod vplyvom alkoholu	Klient je agresívny a nepočúva naše pokyny	Vysvetlíme klientovi dôležitosť pravidiel a vyslovíme požiadavku, aby prišiel nabudúce „triezvy“. Pričom mu tiež navrhujeme termín ďalšieho stretnutia, kde mu popíšeme možnosti ubytovania sa aj v zariadeniach zriadených cirkvou a odporučíme inú filozofiu života, či účasť na kresťanských akciách

Spomenuté navrhované riešenia sú len ilustrujúce. Problémy, ktoré riešia sociálni pracovníci sú veľmi obsiahle a špecifické, u ktorých navyše neexistuje len jedna cesta k zlepšeniu situácie.

Súhlasíme však s tým, že cirkev a kresťanské myslenie a príbehy v Biblii, by mohli niektorým klientom pomôcť nájsť zmysel a cestu, ktorá by výrazne zlepšila psychický stav a vonkajšiu sociálnu

situáciu klienta v prípade, že je nábožensky orientovaný.

Klienta je veľakrát potrebné dostať do stavu, kedy je motivovaný, uvažuje a stojí pred rozhodnutím. V živote vo všeobecnosti nie je možné prešľapovať na mieste a chce to neustály pohyb a učinenie rozhodnutí. A pri tom rozhodovaní nesmieme dlho váhať, pretože dlhé váhanie spraví veľakrát viac škody, ako rozhodnutie, ktorým sme si neboli úplne istý, ale zvažovali sme ho. Navyše stále posledné kroky pred začatím cesty sú poistkou pre prípad, že zistíme, že naše rozhodnutie sa nezdá správne. Čo znamená, že si môžeme niektoré veci premyslieť a neustále máme priestor na učinenie nejakej zmeny. Aj v Biblii a v popísaných príbehoch nájdeme nabádanie na rozhodnutie, rozhodnutie oddať sa božej vôli, slúžiť a modliť sa k nemu a nechať ho v nás pôsobiť a žiť v dobrej vôli k nemu a k všetkým blíznym. A takýto postoj nech je už vyššia moc v akejkoľvek podobe a význame je pre ľudí dôležitá, pretože nám presvetlí svet, keď cítime tmu (Venden, 2008).

Záver

V tomto článku sme sa snažili popísať, ako môže sekulárna sociálna práca a teológia vzájomne spolupracovať a ako ich poslanie pomáhať ľuďom spojuje. Bez pochyb je

sociálna práca odborom, ktorý nevyužíva znalosti biblických textov a náboženských kníh, môžeme však skonštatovať, že jej prejavy majú implicitne zahrnuté kresťanské láskavé správanie k blíznym a toleranciu, ktorá je spoločná tiež pre oba odbory. Spektrum klientov sociálnej práce je naozaj rôznorodé a sú to klienti vo vekovom rozhraní od narodenia až po smrť a v súvislosti s najrôznejšími problémami, ktoré v živote majú. Tak, ako pri terapii, tak aj pri stanovovaní postupov práce a dosahovaní cieľov nie je možné považovať jedno z riešení za najlepšie. Niektoré metódy fungujú lepšie na jednu skupinu ľudí, niektoré zase na druhú. Myslíme si, že pri práci s ľuďmi ide mnohokrát o všimanie si človeka v celej jeho celistvosti. Jeho vystupovanie, vyžarovanie, spoločenské prostredie, komunikáciu, mimiku, gestikuláciu, proxemiku, hodnoty, ideály, ktoré v sebe nosí, aký štýl oblečenia preferuje atď. Človek je jedinečná bytosť, ktorú pri pozornom sledovaní vieme čítať, ako otvorenú knihu a dodá nám niekedy veľakrát viac, ako niečo písané. Skúsenosti a práca s ľuďmi je pre sociálnu prácu a teológiu nezanedbateľnou súčasťou a častokrát nás donúti premýšľať nad oveľa hlbšími vecami, ako boli povedané. Sú to súvislosti a motívy konania, ktoré evidujeme. Prečo sa niekto rozhodne žiť

vybraným spôsobom? Prečo niekto neverí v Boha a niekto zase nehovorí o ničom inom? Prečo, keď sa toľko snažím nedostanem, to naspät'? Atd'. Iste, by na tieto otázky bolo mnoho odpovedí, myslíme si, ale že niekedy treba veci brať také ako sú a prechovávať city a náklonnosť k ľuďom, ktorí si to aj na prvý pohľad „nezaslúžia“. Pokiaľ nám niečo neprináleží pri bežnom fungovaní, tak to je súdiť a všetko vedieť. Sú tu však oveľa dôležitejšie veci, a to poskytnutie podpory, lásky a solidárneho správania sa. Nezanedbateľne dôležité pri tom všetkom je tiež v pomáhajúcich profesiách zanechať v ľuďoch po našej návšteve, také pôsobenie, ktoré v nich zarezonuje vytvorením pokoja, harmónie a vedenia, že dobré časy sú na ceste, pretože veľakrát je nádej súčasťou dosiahnutia našich aspirácií.

Zoznam bibliografických odkazov:

- FILIPÍ, P. 2001. *Kresťanstvo – Historie, statistika, charakteristika kresťanských cirkví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- GABURA, J. 1993. *Sociálna práca v kultúrno-osvetových zariadeniach*. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- JANKOVSKÝ, J. 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton.
- KREMPASKÝ, J. 2006. *Veda verzus viera?*. Bratislava: Veda.

MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.). 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál.

OLÁH, M., SCHAVEL, M., ONDRUŠOVÁ, Z., NAVRÁTIL, P. 2009. *Sociálna práca – vybrané kapitoly z dejín, teórie a metód sociálnej práce*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety.

PRUŽINEC, T., DOJČÁR, M. 2014. *Kresťanské poslanstvo – motivácia k sociálnej práci*. Ružomberok: Verbum.

ROBERTSON, A. 1957. *O pôvode kresťanstva*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry.

VÁVROVÁ, S. 2012. *Doprovádzení v pomáhajících profesích*. Praha: Portál.

VENDEN, L., M. 2008. *Ako poznať božiu vôľu vo svojom živote*. Vrútky: Advent-Orion.

Kontakt na autora:

Mgr. Roland Sivok
Katedra sociálnej práce
Pedagogická fakulta
Univerzita Mateja Bela
e-mail: roland.sivok@umb.sk